

Region Sörmland
kontaktcenter@regionsormland.se
mikael.palo@regionsormland.se

Beslut för gymnasieskola med yrkes- och introduktionsprogram efter tillsyn i Öknaskolan med Region Sörmland som huvudman

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionens tillsyn visar att det finns brister i skolenhetens målinriktade arbete mot kränkande behandling. Skolenheten behöver följa upp och analysera elevernas upplevelse av trygghet och förekomsten av kränkande behandling för att utifrån resultaten kunna planera och genomföra ändamålsenliga åtgärder. Tillsynen visar också att alla uppgifter om att en elev upplever sig utsatt för kränkande behandling inte anmäls av personal till rektorn. Anmälningssplikten är direkt kopplad till huvudmannens skyldighet att skyndsamt utreda omständigheterna kring de upplevda kränkningarna och vid behov vidta åtgärder.

Avslutningsvis visar tillsynen att det finns brister med att föra betygskatalog och att genomföra provningar enligt författningarnas krav samt att skolan inte lever upp till författningarnas krav när det gäller elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete. Detta då utredningen visar att skolpsykologen inte deltar i det förebyggande och hälsofrämjande arbetet.

Skolinspektionens beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Region Sörmland att vidta nedan angivna åtgärder senast den **1 april 2022**.

De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen. Beslutet om föreläggande gäller omedelbart.

Nedan anges de åtgärder som huvudmannen måste vidta för att avhjälpa de påtalade bristerna samt den lagstiftning med tillhörande föreskrifter som huvudmannens åligganden följer av. Enligt 2 kap. 8 § skollagen ansvarar huvudmannen för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar. Vidare ska huvudmannen enligt 4 kap. 7 § skollagen, om det vid uppföljning, genom klagomål eller på annat sätt kommer fram att det finns brister i verksamheten, se till att nödvändiga åtgärder vidtas. Dessa bestämmelser ligger till grund för samtliga åtgärder i beslutet om föreläggande.

Skälen för Skolinspektionens ställningstagande i fråga om att verksamheten inte uppfyller krav som följer av föreskrifter som gäller för verksamheten (påtalade brister) samt i fråga om de skyldigheter som huvudmannen måste fullgöra (åtgärder) redovisas nedan under rubriken *Motivering till föreläggande*.

Bedömning och betygssättning

Skolinspektionen konstaterar att Region Sörmland inte uppfyller författningskraven avseende att föra betygskatalog enligt författningarnas krav.

Åtgärd

- Se till att betygskatalogen förs i enlighet med författningarnas krav. I det ingår att signaturer och titlar på den som beslutat om betyg framgår av betygskatalogen. (3 kap. 14 och 16 §§ skollagen, 8 kap. 8 och 28 §§ gymnasieförordningen [2010:2039]; 7-8 §§ Skolverkets föreskrifter om betygskatalog [SKOLFS 2011:123])

Målinriktat arbete mot kränkande behandling

Skolinspektionen konstaterar att Region Sörmland inte uppfyller författningskraven avseende att bedriva ett målinriktat arbete mot kränkande behandling.

Åtgärder

- Se till att det vid skolenheten, under medverkan av personal och elever, genomförs en kartläggning av risker för kränkande behandling som finns på skolan, i den mån det inte redan skett. Kartläggningen behöver särskilt ta sikte på förekomsten av kränkande språkbruk (6 kap. 6–8 §§ skollagen; Lgy 11, 2.2 Normer och värden, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande)
- Se till att det vid skolenheten, under medverkan av personal och elever, sker en analys av den aktuella kartläggningen samt att de åtgärder som analysen visar behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling genomförs. (6 kap. 6-7 §§ skollagen, Lgy 11, 2.2 Normer och värden, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Rektorns ansvar)
- Se till att det vid skolenheten, under medverkan av personal och elever, upprättas en plan mot kränkande behandling som innehåller konkreta åtgärder som ska genomföras under året för att förebygga och förhindra kränkande behandling. Åtgärderna ska utgå från uppföljningen. Planen ska även innehålla information om hur insatserna ska följas upp och utvärderas. (6 kap. 6 och 8 §§ skollagen; 2 § förordningen [2006:1083] om barns och elevers deltagande i arbetet med en plan mot kränkande behandling)
- Se till att genom informationsinsatser till all skolpersonal klargöra skyldigheten att vid kännedom om att en elev upplever sig utsatt för kränkande behandling göra en anmälan till rektorn. Rektorn ska följa upp antalet anmälningar om kränkande behandling och genom samtal med lärare och annan skolpersonal säkerställa att de har insikt i skyldigheten att anmäla. (2 kap. 34 § andra stycket, 6 kap. 5 och 10 §§ skollagen)

Grundläggande förutsättningar för skolenheten

Skolinspektionen konstaterar att Region Sörmland inte uppfyller författningskraven avseende elevhälsans arbete, då skolpsykologen inte deltar i elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete.

Åtgärd

- Se till att skolpsykologen deltar i elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete för att stödja elevernas utveckling mot utbildningens mål. (2 kap. 25 § skollagen; Lgy 11, 2.6 Rektorns ansvar)

Anmärkning

Skolinspektionen bedömer att verksamheten vid Öknaskolan inte uppfyller författningskraven avseende arbetet med prövning av kurs (15 kap. 28 § skollagen). Skolinspektionen tilldelar med stöd av 26 kap. 11 § skollagen (2010:800) Region Sörmland en anmärkning. Region Sörmland ska senast den **1 april 2022** inkomma med en skriftlig redovisning av de åtgärder som vidtagits.

Motivering till föreläggande

Bedömning och betygssättning

Föra betygskatalog

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister gällande att föra betygskatalog enligt författningarnas krav vid Öknaskolan. Tillsynen visar att rektorn inte säkerställer att betygskatalogen förs i enlighet med författningarnas krav. Det finns vidare felaktigheter i granskade betygskataloger då lärare inte alltid har signerat betygskatalogen samt att det saknas titel vid signaturer vid prövningar.

Rättslig reglering

Av 3 kap. 14 § skollagen framgår att rektorn ska se till att betyg sätts i enlighet med skollagen och andra författningar. Vidare framgår av 3 kap. 16 § skollagen att betyg ska beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betygen ska sättas. Om läraren eller lärarna inte är legitimerade, ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Kan dessa inte enas ska betyget beslutas av den legitimerade läraren under förutsättning att han eller hon är behörig att undervisa i det ämne som betyget avser. I annat fall ska betyget beslutas av rektorn.

Av 8 kap. 8 § gymnasieförordningen framgår bland annat att beslut om betyg ska dokumenteras i en betygskatalog och att det är rektorn som ansvarar för att en sådan förs.

Av 8 kap. 28 § gymnasieförordningen framgår att Skolverket får meddela ytterligare föreskrifter om utformningen av bland annat betygskatalog.

Av 7-8 §§ SKOLFS 2011:123 framgår bland annat att den eller de som beslutar om betyg ska datera uppgiften i betygskatalogen och förse uppgiften med en egenhändig signatur. Betygskatalogen ska innehålla namn och titel på den eller de som har beslutat om betyg.

Av förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165, s. 299) framgår att rektorn har ett särskilt ansvar för att se till att lärarna är väl förtrodda med det regelverk som gäller.

Skolinspektionens utredning

Betygskatalogen förs inte i enlighet med författningarnas krav. Av granskade betygskataloger från vårterminen 2021 framgår flera exempel på lärare som betygsatt elever utan att signera betygskatalogen samt att det i flera fall saknas titel för de som signerat betygen. Rektorn uppger under intervjun att hen inte känner till att det saknas signaturer och titlar i betygskatalogerna.

Motivering till föreläggande som ingripande

Eftersom Region Sörmland inte uppfyller författningarnas krav, finns skäl att förelägga Region Sörmland att fullgöra sina skyldigheter att vidta åtgärden för att avhjälpa bristen.

Målinriktat arbete mot kränkande behandling

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att skolenhetens målinriktade arbete mot kränkande behandling inte uppfyller författningarnas krav. Skolenheten brister i arbetet med att skaffa sig kunskap om risker för kränkningar i skolan för att utifrån den kunskapen kunna genomföra åtgärder för att förebygga och förhindra kränkande behandling. Tillsynen visar vidare att det förekommer ett kränkande språkbruk kopplat till sexualitet och främlingsfientlighet mellan eleverna. Även om skolenheten genomför vissa åtgärder för att förbättra språkbruket, bedömer Skolinspektionen att dessa inte är tillräckliga. Vidare saknar skolenheten en korrekt utformad och aktuell plan mot kränkande behandling som bygger på en uppföljning av elevernas upplevelse av kränkande behandling på skolan. En sådan uppföljning är nödvändig för att kunna sätta in åtgärder som möter behoven. Skolinspektionen bedömer även att personalen inte alltid anmäler till rektorn när de får kännedom om att en elev upplever sig utsatt för kränkande behandling.

Rättslig reglering

Av 1 kap. 5 § skollagen framgår att utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika

värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Var och en som verkar inom utbildningen ska främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränkande behandling.

Av 2 kap. 34 § andra stycket skollagen framgår att huvudmannen ska se till att lärare och annan personal vid skolenheterna har nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för skolväsendet.

Av 6 kap. 5 § skollagen framgår att huvudmannen ansvarar för att personalen fullgör de skyldigheter som anges i skollagens sjätte kapitel, när den handlar i tjänsten eller inom ramen för uppdraget.

Av 6 kap. 6-8 §§ skollagen framgår att huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av elever. Huvudmannen ska se till att det genomförs åtgärder för att förebygga och förhindra att elever utsätts för kränkande behandling. Huvudmannen ska vidare se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året. En redogörelse för hur de planerade åtgärderna har genomförts ska tas in i efterföljande års plan.

Av 6 kap. 10 § skollagen framgår att en lärare och annan personal som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till rektorn. En rektor som får kännedom om att en elev anser sig ha blivit utsatt för kränkande behandling i samband med verksamheten är skyldig att anmäla detta till huvudmannen. Huvudmannen är skyldig att skyndsamt utreda omständigheterna kring de uppgivna kränkningarna och i förekommande fall vidta de åtgärder som skäligen kan krävas för att förhindra kränkande behandling i framtiden.

Av förarbetena till bestämmelserna i 6 kap. skollagen (prop. 2005/06:38, s. 139) framgår bl.a. följande. Huvudmannen för verksamheten eller den huvudmannen bestämmer bör regelbundet se över planen, så att den är anpassad efter de särskilda förhållanden som råder i den egna verksamheten. Vidare anges att det allmänt kan sägas att planen dels ska ta sikte på ingripanden i akuta situationer, dels avse både förebyggande och uppföljande verksamhet. Den ska innehålla rutiner för hur personalen i verksamheten ska agera, ansvarsfördelning samt hur händelser och åtgärder ska dokumenteras m.m.

Av 2 § i förordning (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet med plan mot kränkande behandling framgår att en plan mot kränkande behandling ska upprättas, följas upp och ses över under medverkan av barnen eller eleverna vid den verksamhet som planen gäller för.

Av läroplanen för gymnasieskolan (Lgy 11), avsnitt 2.2 Normer och värden framgår att alla som arbetar i skolan ska aktivt främja likabehandling av individer och grupper,

uppmärksamma och vidta nödvändiga åtgärder för att motverka, förebygga och förhindra alla former av diskriminering, trakasserier och kränkande behandling.

Av Lgy 11, avsnitt 2.3 Elevernas ansvar och inflytande framgår att skolans mål är att varje elev visar respekt för och hänsyn mot skolans personal och andra elever som en del av det gemensamma ansvaret för arbetsmiljön på skolan.

Av Lgy 11, avsnitt 2.6 Rektorns ansvar framgår att rektor ansvarar för att planera, följa upp, utvärdera och utveckla utbildningen i förhållande till de nationella målen.

Skolinspektionens utredning

Det finns brister i skolenhetens målinriktade arbete mot kränkande behandling. Av intervjuer med rektor, lärare och elevhälsa framgår att anmälda kränkningar till rektor inte har följts upp i syfte att hitta mönster och att utifrån behov planera och genomföra åtgärder. I skolans plan mot kränkande behandling för läsåret 2021/2022, Öknaskolans plan mot diskriminering och kränkande behandling, vilken Skolinspektionen tagit del av, finns ingen uppföljning av elevernas upplevelse av kränkande behandling eller översikt av de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling. Som en följd av att det saknas uppföljning framgår inte heller vilka åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året.

Det saknas ett främjande och förebyggande arbete mot kränkande behandling. Av samtliga intervjuer framgår att det är en nedsättande jargong och ett kränkande språkbruk kopplat till sexualitet och främlingsfientlighet mellan eleverna. Eleverna uppger under intervjuer att rasistiska och sexistiska kommentarer är vanligt förekommande i såväl korridorer som klassrum och att alla lärare inte säger till vid sådant språkbruk. Endast ett fåtal elever har vid något enstaka tillfälle varit med i diskussioner om arbete för att motverka sådant språkbruk och det har inte lett till någon förbättring av mellan eleverna. Lärarna uppger under intervju att det sker ett värdegrundsarbete på skolan men de kan inte uppge någon konkret åtgärd för att komma tillrätta med det språkbruket och jargongen. Av intervjuer med rektor och elevhälsan framgår även att arbetet för att förebygga och motverka kränkande behandling inte inkluderats i undervisningen av lärarna och att det inte heller sker någon uppföljning av hur lärarna inkluderar arbetet i utbildningen.

Skolpersonal anmäler inte alltid till rektor när de får kännedom om att en elev upplever sig utsatt för kränkande behandling. Av samtliga intervjuer framgår att kränkande behandling inte alltid anmäls till rektor. Eleverna uppger att kränkningar är vanligt förekommande på internatet och att alla kränkningar inte anmäls på grund av att det har varit så många kränkningar. Vidare uppger en av elevgrupperna att de inte alltid berättar för personal när det förekommer kränkningar, eftersom det ändå inte händer något efter att de berättat om kränkningarna. Eleverna uppger vidare att det finns personal som kan stå för kränkningar i undervisningen och ger exempel på detta. Även elevhälsan uppger att det finns personal som dras med i elevernas jargong och på så sätt också är med och kränker elever på skolan. Vidare uppger elevhälsan att all

personal inte agerar vid kränkande behandling vilket de själva bevitnat i undervisningen. Av lärarintervjun framgår att det är tydligt för lärarna att allt ska anmälas men att det finns personal som inte anmäler kränkande behandling på grund av att de inte fått information om att kränkningar ska anmälas. Rektorn uppger att personalen fått information om att alla kränkningar ska anmälas men att alla kränkningar, trots detta, inte anmäls av skolpersonal. Orsaken till att alla kränkningar inte anmäls är enligt rektorn att det finns personal som tror att det kan skada förtroendet med eleverna om kränkningarna skulle anmälas.

Motivering till föreläggande som ingripande

Eftersom Region Sörmland inte uppfyller författningarnas krav, finns skäl att förelägga Region Sörmland att fullgöra sina skyldigheter att vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Grundläggande förutsättningar för skolenheten

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det finns brister i elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete, då inte samtliga av elevhälsans professioner deltar i det arbetet. Utredningen visar att skolpsykologen endast arbetar åtgärdande.

Rättslig reglering

Av 2 kap. 25 § skollagen framgår att det för eleverna i förskoleklassen och grundskolan ska finnas en elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas.

I förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165 s. 276) framgår att skolan har ett ansvar för att skapa en god lärandemiljö för elevernas kunskapsutveckling och personliga utveckling. Vidare följer att arbetet med elevhälsa förutsätter en hög grad av samverkan mellan elevhälsans personal och övriga personalgrupper.

Av Lgy 11, avsnitt 2.6 framgår att rektorn har ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans, de extra anpassningar eller det särskilda stöd samt den hjälp de behöver.

Skolinspektionens utredning

Skolpsykologen deltar inte i elevhälsans förebyggande och hälsofrämjande arbete. Av intervjuer med elevhälsan, rektorn och lärare framgår att skolpsykologen inte deltar i det förebyggande och hälsofrämjande arbetet tillsammans med övriga representanter i elevhälsan.

Motivering till föreläggande som ingripande

Eftersom Region Sörmland inte uppfyller författningarnas krav, finns skäl att förelägga Region Sörmland att fullgöra sina skyldigheter att vidta åtgärden för att avhjälpa bristen.

Motivering till anmärkning**Bedömning och betygssättning****Prövning***Skolinspektionens bedömning*

Skolinspektionen bedömer att prövning inte genomförs enligt författningarnas krav vid Öknaskolan. Tillsynen visar att prövningar inte omfattar hela kurser utan enbart delar av kurser.

Rättslig reglering

Av 15 kap. 28 § skollagen framgår att den som vill ha betyg från gymnasieskolan har rätt att genomgå prövning.

Av 8 kap. 24 § gymnasieförordningen framgår att en elev i gymnasieskolan har rätt att genomgå prövning vid den egna skolenheten i alla kurser, grundskoleämnen och det gymnasiearbete som ingår i elevens individuella studieplan. Detta gäller dock bara om eleven inte tidigare fått betyg i kursen, i grundskoleämnet eller på gymnasiearbetet eller om eleven fått betyget F.

Av Skolverkets allmänna råd med kommentarer, *Prövning– för grundskolan, specialskolan, gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning*, s. 20 framgår att den prövande läraren utformar prövningen så att det är möjligt att bedöma den prövandes kunskaper i förhållande till alla delar av kunskapskraven. En prövning får inte vara en komplettering där endast vissa delar av kunskapskraven prövas. Den prövandes kunskaper måste även kunna bedömas utifrån hela betygsskalan A–F.

Skolinspektionens utredning

Prövning efter att elever har fått F i betyg omfattar inte hela kursens innehåll. Av samtliga intervjuer framgår att prövningar inte alltid sker på hel kurs efter det att eleverna fått F i betyg efter avslutad kurs. Av intervjuerna framgår att eleverna under prövningen enbart behöver kompletta med de moment eleverna inte fått godkänt på efter avslutade kurser för att få ett godkänt betyg.

Motivering till anmärkning som ingripande

Skolinspektionen bedömer att verksamheten vid Öknaskolan inte uppfyller de krav som följer av föreskrifter som gäller för verksamheten. Mot bakgrund av att det inte är i samtliga fall som prövning sker på del av kurs bedömer Skolinspektionen att bristen är

mindre allvarlig. Med stöd av 26 kap. 11 § skollagen tilldelar Skolinspektionen därför Region Sörmland en anmärkning.

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet är fattat av utredaren Anna Åhman Lundberg. Utredaren Alexander Aleryd har varit föredragande.

Allmänt om tillsynen:

Mer om Skolinspektionens tillsyn hittar du på www.skolinspektionen.se

Bilaga

Fakta om Öknaskolan

Fakta om Öknaskolan

Skolinspektionen har genomfört tillsyn av Öknaskolan med Region Sörmland som huvudman under hösten 2021. Öknaskolan besöktes av Skolinspektionen den 15 och den 16 november 2021.

Huvudman för Öknaskolan är Region Sörmland. Skolenheten erbjuder utbildning inom det nationella gymnasieprogrammet Naturbruksprogrammet samt introduktionsprogrammen Programinriktat val samt Yrkesintroduktion. I skolenhetens nationella gymnasieprogram går 185 elever och 32 elever på introduktionsprogrammen under läsåret 2021-2022. Öknaskolan leds av en rektor och i skolenheten arbetar 23 lärare.

Måluppfyllelse

Av nationell statistik över genomströmningen och betygen läsåret 2019/20 framgår att andelen elever som tog gymnasieexamen inom den förväntade studietiden, det vill säga tre år, var 76,7 procent på skolenhetens naturbruksprogram. I jämförelse med riket hade skolenheten en högre andel elever som tog examen inom tre år. Den genomsnittliga betygspoängen på programmet var 13,7. Värdet var lägre än motsvarande genomsnittliga värde i riket.

För introduktionsprogrammen saknas nationell statistik.